

Beschermde dier- en plantensoorten in Lingewijk-Noord in de gemeente Gorinchem

- inventarisatie en advisering i.v.m. de Flora- en Faunawet en Rode Lijst -

Beschermde dier- en plantensoorten in Lingewijk-Noord in de gemeente Gorinchem

- inventarisatie en advisering i.v.m. de Flora- en Faunawet en Rode Lijst -

BESCHERMDE DIER- EN PLANTENSOORTEN IN LINGEWIJK-NOORD IN DE GEMEENTE
GORINCHEM (inventarisatie en advisering i.v.m. de Flora- en Faunawet en Rode Lijst)

Opdrachtgever: Bouw- en ontwikkelingscombinatie Lingewijk-Noord
Uitvoering: Bureau NWC (Natuur-Wetenschappelijk Centrum)
Samenstelling: Jan de Bruijn
Foto's: Koen Woerdenbag
Veldwerk: Tom de Beer, Mohammed Bourhouni, Jan de Bruijn, Hans Bruning,
Alexandra Haan, Rob Haan, Lieselotte Veen, Koen Woerdenbag

Beschermde dier- en plantensoorten in Lingewijk-Noord in de gemeente Gorinchem
[Samenstelling: Bruijn, J. de.]; [Foto's: Woerdenbag, K.] - ill.. Met literatuuropgave.
Strix/NWC

ISBN 90-77555-37-4

Trefwoorden: Natuurwaarden, Gorinchem, Flora- en Faunawet

W 126

Niets uit deze uitgave mag worden openbaargemaakt, dan wel verveelvoudigd d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever of de opdrachtgever.

Dordrecht, januari 2005

Foto voorzijde: Het oude zwembad in juni 2004

Inhoud

Samenvatting

1. Inleiding	5
2. Gebiedsbeschrijving	9
3. Onderzoeksopzet	11
3.1 Algemeen	11
3.2 Veldonderzoek	11
3.3 Zoogdieren	12
3.4 Vogels	13
3.5 Amfibieën en reptielen	14
3.6 Vissen	14
3.7 Ongewervelde dieren	14
3.8 Vaatplanten	14
4. Resultaten van de inventarisatie	15
4.1 Zoogdieren	15
4.2 Vogels	16
4.3 Amfibieën	16
4.4 Vissen	17
4.5 Ongewervelde dieren	17
4.6 Vaatplanten	17
5. Natuurwaarden van de huidige sportvelden en het gebied van de nieuw in te richten sportterreinen en de gevolgen van de herinrichting	19
5.1 Zoogdieren	19
5.2 Vogels	22
5.3 Amfibieën	24
5.4 Vissen	25
5.5 Ongewervelde dieren	26
5.6 Vaatplanten	27
6. Conclusies en aanbevelingen	29

Referenties

Bijlage

Samenvatting

Het ontwikkelingsgebied Lingewijk-Noord in de gemeente Gorinchem is door het NWC geïnventariseerd op de natuurwaarden van het gebied. Dit gebeurde in het kader van de Flora- en Faunawet op verzoek van de bouw- en ontwikkelingscombinatie Lingewijk-Noord.

De inventarisaties hebben geresulteerd in een gedetailleerd overzicht van de natuurwaarden van de verschillende onderdelen van het plangebied.

Het blijkt dat het water van de ijsbaan en het oude zwembad met de aangrenzende oude bomenpartij het meest waardevolle deel is van het plangebied. Dit deel vormt een 'groene as' en wordt gebruikt als jachtgebied door zowel drie soorten vleermuizen, m.n. Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*, Ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii* en Laatzvlieger *Eptesicus europaeus*, als door de IJsvogel *Alcedo atthis*. De vleermuizen worden beschermd door de Europese Habitatrichtlijn (bijlage 4) en de IJsvogel door de Europese Vogelrichtlijn (bijlage 1).*

Dit heeft tot gevolg dat i.v.m. deze soorten voorzichtig met dit gedeelte van het plangebied omgegaan moet worden. De 'groene as' kan ingepast worden als jachtgebied voor IJsvogel en vleermuizen en kan tevens dienen voor de nodige wateropvang. Voorwaarde is dat de ecologische verbinding met het Merwedekanaal op enige wijze blijft bestaan om de aanvliegroutes van beide niet te verstoren.

Andere beschermde soorten die aangetoond werden, zijn alle in Nederland algemeen voorkomende soorten, die zich op of om steden en groene delen van steden op kunnen houden. Deze soorten, en ook niet beschermde soorten dieren en planten, profiteren van een groene inrichting van de wijk.

* NB: De IJsvogel staat sinds november 2004 niet meer op de Rode lijst.

1. Inleiding

De bouw- en ontwikkelingscombinatie Lingewijk-Noord, bestaande uit de gemeente Gorinchem, de woningbouwvereniging Bevo en de marktpartijen Dura Vermeer en Gebr. Van Wanrooij, werkt aan de ontwikkeling van het gebied Lingewijk-Noord voor woningbouw en bijbehorende voorzieningen.

Voor de ontwikkeling van het gebied dienen, in verband met de Flora- en Faunawet, de huidige natuurwaarden geïnteriseerd te worden.

Op verzoek van deze bouw- en ontwikkelingscombinatie heeft het Natuur-Wetenschappelijk Centrum het plangebied op verschillende natuurwaarden geïnteriseerd en deze waarden getoetst aan de verschillende wetten van de 'groene wetgeving'. De resultaten daarvan en de aanbevelingen zijn neergelegd in dit rapport.

Flora- en Faunawet

Een groot deel van de inheemse planten- en diersoorten is door middel van de Flora- en Faunawet beschermd; bij ruimtelijke ingrepen moet het overtreden van de wettelijke verbodsbepalingen ten aanzien van deze soorten zoveel mogelijk vermeden worden. Bij vergunningaanvragen op basis van de Wet op de Ruimtelijke Ordening of een voornemen een bestemmingsplan te wijzigen en/of als lagere overheden plannen hebben of plannen van derden ondersteunen, die ingrijpen op een beschermd soort en/of zijn habitat, moet een ontheffing op grond van de Flora- en Faunawet aangevraagd worden. Beoordeeld moet worden, wat de kans op het optreden van significante effecten op beschermd planten en dieren en hun habitat is.

Compensatiebeginsel

In het Structuurschema Groene Ruimte (L.N.V.) staat dat, als na afweging van belangen toch een ruimtelijke ingreep in bepaalde gebieden wordt toegestaan, het Compensatiebeginsel van toepassing is. De Provincie Zuid-Holland heeft hier in het Streekplan invulling aan gegeven (zie bijlage). Zo is bepaald dat het beginsel onder andere van toepassing is op biotopen van soorten van de officiële Rode Lijsten (gepubliceerd in de Staatscourant) en gebieden met (zeer) hoge natuurwaarden die buiten de provinciale ecologische hoofdstructuur (PEHS) liggen.

Er zijn door de Minister Rode lijsten vastgesteld voor de volgende groepen: zoogdieren, vogels, reptielen, amfibieën, zoetwatervissen, dagvlinders, libellen, sprinkhanen en krekels, korstmossen en paddestoelen.

NB: Recentelijk (november 2004) zijn de rode lijsten voor de verschillende taxa aangepast. Ten tijde van de aanvang van dit onderzoek was dit niet bekend.

Er is daarbij sprake van een 'nee, tenzij'-principe, waarbij schadelijke activiteiten in beginsel worden uitgesloten. Van een 'tenzij' is sprake bij activiteiten van groot maatschappelijk belang, waarvoor geen alternatieven zijn. Als dit het geval is, dient bekeken te worden of verzachtende maatregelen mogelijk zijn door landschappelijke inpassing en mitigatie; de negatieve effecten dienen zoveel mogelijk te worden voorkomen.

Compensatie wordt vastgesteld volgens een onderhandelingsmodel. Dit dient tegelijk met het besluit over de voorgenomen activiteit toegepast te worden, waarbij ook de financiering van de compensatie duidelijk moet zijn. De provincie beoordeelt de compensatie-uitwerking.

Europese Habitatrichtlijn

De Europese Habitatrichtlijn kent twee sporen: de gebiedsbescherming en de soortbescherming. De gebiedsbescherming heeft tot doel de natuurlijke biotopen van wilde planten- en diersoorten op Europees grondgebied in stand te houden, te herstellen en te beschermen. Op deze manier worden zowel gebieden als populaties (zowel van planten als van dieren) in stand gehouden, een indirecte bescherming van soorten.

Naast een gebiedsbescherming beoogt de Europese Habitatrichtlijn ook de directe bescherming van wilde planten- en diersoorten. Zo is bepaald dat de lidstaten de planten- en diersoorten die in bijlage 4 vermeld staan, de zogenaamde soorten van communautair belang, strikt moeten beschermen.

De Europese Vogelrichtlijn

De Europese Vogelrichtlijn is van toepassing op alle van nature in het wild voorkomende vogelsoorten, hun eieren, hun nesten en hun leefgebieden. In het kader van deze richtlijn zijn landen van de Europese Unie verplicht alle mogelijke maatregelen te nemen, om de populaties van de bedoelde vogelsoorten te behouden en, indien nodig, te ontwikkelen.

In de Vogelrichtlijn worden vier verschillende categorieën vogelsoorten onderscheiden. Het onderbrengen van soorten bij de categorie van zogenaamde kwalificerende vogelsoorten heeft voor de betreffende lidstaat het verplicht toewijzen van speciale beschermingszones voor de kwalificerende soort tot gevolg.

Beschermende maatregelen moeten ook genomen worden voor regelmatig voorkomende trekvogels, die gebieden gebruiken als broed-, rui-, overwinterings- en rustplaats tijdens de trek.

Overig

Naast het hiervoor genoemde kan de Conventie van Bern van belang zijn. Deze Europese conventie (niet van de EU, maar van de Raad van Europa) heeft, net als de EU Habitatrichtlijn, tot doel soorten en hun natuurlijke habitats te behouden en te beschermen. De Habitatrichtlijn is ondermeer ontwikkeld omdat de toepasbaarheid van de Conventie van Bern niet toereikend bleek. De bepalingen komen echter redelijk overeen. De reden om de Conventie van Bern toch te noemen, is dat de soortenlijsten die zijn opgenomen in de bijlagen, niet volledig overeenkomen met de lijsten van de Habitatrichtlijn.

Figuur 1. Het plangebied Lingewijk-Noord. Verdeling in 2 deelgebieden; voor verklaring zie tekst.

2. Gebiedsbeschrijving

Het plangebied ligt in het noorden van de stad Gorinchem. Het Merwedekanaal vormt de westelijke begrenzing, aan de noordzijde wordt de wijk begrensd door de A15. De oostelijke begrenzing wordt globaal gevormd door de Arkelse Onderweg en de IJsbaan. De zuidelijke begrenzing wordt gevormd door de Loevesteinlaan en de Jacob van der Ulfstraat.

Het gebied is opgesplitst in twee deelgebieden (zie figuur 1). Deelgebied 1 is het grootst. Hier zijn enkele bedrijven gesitueerd en twee flatgebouwen. Deze bebouwing bevindt zich aan de noord- en oostzijde van het deelgebied. De zuid- en westzijde van hetzelfde deelgebied worden ingenomen door een speeltuinvereniging, de waterplas van een ijsbaanvereniging, de waterplas van een voormalig zwembad (natuurbad), een extensief beheerde grasland voor recreatief gebruik en een klein bosstruweel.

Het voormalige zwembad heeft een begroeiing met oeverplanten (Riet, Grote egelskop) en waterplanten (o.a. Gele plomp). Aan de zuidkant van dit water grenst het terrein van de speeltuinvereniging en het bosstruweel met oude bomen (o.a. Zwarte els, Italiaanse populier).

Aan de westkant van dit voormalige zwembad ligt het water van de ijsbaan. Deze plas heeft een rijke vegetatie van Gele plomp. Langs deze plas staan o.a. ook knotwilgen.

Het extensief beheerde grasland ligt aan de noordzijde van het voormalige zwembad. De noordkant van dit terrein wordt begrensd door een, op enkele plaatsen, brede sloot met helder water.

Aan de noordkant van het water van de ijsbaan bevinden zich twee grote flatgebouwen, met hier voor intensief beheerde gazons.

Het overige terrein van deelgebied 1 wordt voornamelijk ingenomen door bedrijfsgebouwen en -hallen met parkeer- en opslagplaatsen. Deze terreinen worden op enkele plaatsen begrensd door begroeiingen van braamstruiken. Het meest noordelijke deel van deelgebied 1 wordt weer ingenomen door weiland/grasland. Enkele watergangen begrenzen en doorsnijden dit deel.

Deelgebied 2 wordt ingenomen door schoolgebouwen (Wellantcollege) en enkele kleinere gebouwen, verspreid in een gebied dat met name bestaat uit intensief gebruikt grasland. Er zijn enkele bomenrijen en watergangen die dit deel doorsnijden.

3. Onderzoeksopzet

3.1 Algemeen

Tijdens de uitwerking of de ontwerpfasen van de plannen moeten de volgende zaken in kaart gebracht worden:

- De soorten beschermde planten en dieren die in en in de nabijheid van het plangebied voorkomen (Flora- en Faunawet);
- de mogelijkheid dat het plan of het uitvoeren van de activiteiten leidt tot handelingen die in strijd zijn met de verbodsbepalingen uit de Flora- en Faunawet;
- in hoeverre het plan of de werkzaamheden aangepast kunnen worden, waardoor de betreffende handelingen van minder invloed zullen zijn;
- of er een ontheffing in het kader van de Flora- en Faunawet vereist is.

De aanwezigheid van beschermde soorten wordt bepaald op basis van:

- Veldonderzoek met betrekking tot meerdere disciplines;
- de kenmerken van de in het gebied aanwezige biotopen;
- de bestaande biotische gegevens;
- algemene biogeografische gegevens.

Naast vaststelling van de aanwezige soorten zal ingeschat worden welke beschermde soorten of soortgroepen in en rond het plangebied mogelijk gemist zijn.

Van de (mogelijk) aanwezige beschermde soorten wordt bekeken tot welke categorie zij behoren en in hoeverre het plangebied van (significant) belang is voor deze soorten. Hierop volgt een advisering ten aanzien van de Flora- en Faunawet.

Daarnaast wordt gekeken of er mogelijk een compensatieplicht is op basis van het Compensatiebeginsel (Structuurschema Groene Ruimte, uitgewerkt in het Streekplan).

3.2 Veldonderzoek

De volgende taxa (soortgroepen) zijn onderzocht: Vaatplanten (gericht op beschermde soorten als Dotterbloem *Caltha palustris* en Brede wespenorchis *Epipactis helleborine*), Vissen (gericht op beschermde soorten als Kleine modderkruiper *Cobitis taenia*), Amfibieën, Vogels (gericht op bijzondere soorten (Rode lijst) als Groene specht *Picus viridis* en Rietzanger *Acrocephalus schoenobaenus*) en Vleermuizen.

Op verzoek van de bouw- en ontwikkelingscombinatie Lingewijk-Noord zijn de resultaten voor de twee deelgebieden apart beschreven.

Om de relatieve natuurwaarden van de verschillende delen van het plangebied inzichtelijk te maken, is het deelgebied 1 (zie Gebiedsbeschrijving en figuur 2) nog weer in kleinere eenheden opgedeeld. Elke eenheid komt min of meer overeen met een habitatype.

De volgende indeling is gebruikt:

- A: 'Het oude zwembad' e.o. Het voormalige natuurbad met het aangrenzend bosstruweel komt enigszins overeen met een moerasboshabitat (bos, water, riet). Aantrekkelijk voor vleermuizen, vogels als Rietgors *Emberiza schoeniclus*, Bosrietzanger *Acrocephalus palustris*, Rietzanger *Acrocephalus schoenobaenus*, reigers en verder amfibieën, vissen en waterinsecten.
- B: Het grasland. Een weilandhabitat. Door de geringe afmetingen en de recreatie niet geschikt voor weidevogels. Wel interessant als foerageergebied voor o.a. Groene specht *Picus viridis* en door de heldere watergang, aan de noordelijke begrenzing, ook interessant voor amfibieën en vissen.
- C: De ijsbaan e.o. Een wat grotere open plas met helder water en een begrenzing met bomenrijen, o.a. knotwilgen; aantrekkelijk voor vleermuizen, watervogels zoals eenden, ganzen, reigers, en verder amfibieën, vissen en waterinsecten.
- D: Bedrijventerreinen e.o. De gebouwen met parkeerterreinen die begrensd worden door ruigtes van braamstruiken e.d. interessant voor ruigtevogels zoals Winterkoning *Troglodytes troglodytes*, Heggenmus *Prunella modularis*, Tjiftjaf *Phylloscopus collybita*, Fitis *Phylloscopus trochilus*, Bosrietzanger, Spotvogel *Hippolais icterina* etc.

Deelgebied 2 komt overeen met het grasland (gebied B).

3.3 Zoogdieren

Grondgebonden kleine zoogdieren met een bijzondere beschermingsstatus (Rode Lijst, EU Habitatrichtlijn) werden niet in het gebied verwacht. Een veldonderzoek met inloopvalen werd om die reden niet uitgevoerd.

Op sporen en andere aanwijzingen voor de aanwezigheid van grotere zoogdieren (o.a. marterachtigen), werd tijdens andere inventarisaties wel gelet.

Alle in Nederland voorkomende vleermuissoorten zijn opgenomen in de Europese Habitatrichtlijn. In de omgeving van Gorinchem komen meerdere soorten voor (o.a. de Watervleermuis *Myotis daubentonii* (Limpens et al., 1997)). Onderzocht diende te worden hoe belangrijk het gebied voor de algemene soorten is en of ook minder algemene soorten van het gebied gebruik maken.

Daar vleermuizen in de loop van de nacht en in de loop van het seizoen van jachtgebied wisselen, werd het gebied driemaal, verspreid over het seizoen (voorjaar, zomer, najaar) bezocht op verschillende tijdstippen; de soorten werden geïnventariseerd met batdetectors, waarmee de dieren aan de hand van de door hen geproduceerde ultrasone geluiden gedetermineerd kunnen worden.

De aanwezigheid van kraamkolonies in het gebied (d.w.z. bij indicaties hiervoor tijdens het onderzoek), zou door inventarisatie van potentiële locaties d.m.v. vroeg posten (teneinde de dieren te kunnen zien vliegen) opgespoord worden.

Naast het inventariseren van de soorten en jachtgebieden, zou tevens gelet worden op mogelijke vliegroutes.

3.4 Vogels

Alle vogels in Nederland zijn beschermd. Het plangebied werd van weinig belang geacht voor grote aantallen of bijzondere soorten trekvogels of wintervogels. Wel werd het mogelijk geacht dat enkele bijzondere soorten in het gebied zouden broeden. Het werd mogelijk geacht dat de Groene specht en de Rietzanger, beide soorten vermeld op de Rode lijst, in het plangebied zouden broeden. De Groene specht vanwege het open grasveld (en andere grasvelden en bermen, buiten het plangebied), als foerageergebied op vooral mieren, met aangrenzend het bosstruweel met oude bomen voor de nestgelegenheid.

De Rietzanger vanwege het aanwezige water, met in en rondom de plas van het voormalige zwembad een belangrijk rietgedeelte.

Het broedseizoen van de meeste soorten vogels ligt in de periode van ongeveer half maart t/m juni. In het kader van dit onderzoek zijn alleen vogelsoorten met een bijzondere beschermingsstatus (Vogelrichtlijn bijlage I, Rode lijst, Blauwe lijst) van belang. Er kon zodoende volstaan worden met een beperkt aantal tellingen. De methode van SOVON (Samenwerkende Organisaties Vogelonderzoek Nederland) voor het inventariseren van Zeldzame en Schaarse soorten (Z/S) is hiervoor geschikt. Volgens deze methode zijn twee tellingen voor één soort voldoende, mits zij gebiedsdekkend en binnen de voor de soort meest gunstige periode uitgevoerd worden. Omdat de beste inventarisatieperiode voor de Rietzanger (mei t/m juli) en de Groene specht (maart t/m mei) niet met elkaar overeenkomen werden drie inventarisatierondes uitgevoerd: maart, half mei en juni/juli. Dit waren vroege tellingen, daar de waarnemingskansen voor beide soorten het grootst is bij zonsopkomst. Tevens werden andere soorten bij deze rondes genoteerd.

Tijdens de inventarisaties van vleermuizen werd bovendien gelet op nachtvogels.

N.B.

In de loop van 2004 zijn nieuwe Rode lijsten van kracht worden. Ten tijde van dit onderzoek waren deze nog niet bekend. Op de nieuwe Rode lijst voor vogels ontbreekt o.a. de IJsvogel *Alcedo atthis*. Daarentegen zijn nu o.a. de Huismus *Passer domesticus* en de Spotvogel op deze lijst geplaatst.

3.5 Amfibieën en reptielen

Alle amfibieën en reptielen in Nederland zijn beschermd. Reptielen werden in het plangebied niet verwacht. Er werden wel, vooral algemene soorten, amfibieën verwacht, maar het voorkomen van minder algemene soorten (Heikikker *Rana arvalis*) kon niet worden uitgesloten.

Voor de inventarisatie van deze groep werd gedurende de vleermuisinventarisaties van april en juli, gelet op de paarroep van amfibieënsoorten. Verder zijn met schepnetten (amfibieënnet) op geschikte punten van alle waterpartijen en -gangen monsters genomen van eieren, larven (zogenaamde kikkervisjes of donderkopjes) en volwassen dieren. Dit onderzoek werd gecombineerd met het vissenonderzoek.

3.6 Vissen

Omdat de mogelijkheid bestond dat in het onderzoeksgebied beschermde vissoorten zouden voorkomen, met name de Kleine modderkruiper *Cobitis taenia*, zijn op meerdere plaatsen met schepnet (amfibieënnet, tevens zeer geschikt voor het vangen van vissen) visbemonsteringen uitgevoerd. Zie ook amfibieën

3.7 Ongewervelde dieren

Dit zijn alle dieren die geen inwendig skelet bezitten. In de praktijk betreft het meestal insectengroepen zoals dagvlinders en libellen.

Een aantal soorten insecten en andere ongewervelde dieren in Nederland zijn beschermd. Deze werden in het onderzoeksgebied niet verwacht, er is daarom geen onderzoek naar verricht.

3.8 Vaatplanten

Tot de groep van de Vaatplanten behoren de varens en alle planten met bloemen. Verder ook de minder bekende planten zoals de Paardestaarten en de Wolfsklauwen. Niet tot deze groep behoren de mossen, wieren, korstmossen en eencellige planten.

Naar beschermde Vaatplanten is, na uitsluiting van soorten op basis van biotoopeisen en verspreiding, specifiek gezocht. Het betrof de Dotterbloem *Caltha palustris* en de Brede wespenorchis *Epipactis helleborine*.

4. Resultaten van de inventarisatie

Een overzicht van de resultaten bevindt zich in de bijlage.

4.1 Zoogdieren

Aangetoonde soorten van deelgebied 1

Van de vleermuizen zijn de volgende soorten in het gebied aangetroffen: de Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*, de Ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii* en de Laatvlieger *Eptesicus serotinus*. De Gewone dwergvleermuis wordt van deze drie soorten het meest waargenomen.

De soorten jagen vooral bij de boomgroepen en het water van het oude zwembad en de boomrijen bij de ijsbaan, maar verder worden alle boomrijen van het gebied in meer of mindere mate bezocht. Ook boven het water van de ijsbaan wordt door de vleermuizen gejaagd.

Voor kraamkolonies zijn geen aanwijzingen gevonden.

Van de grondgebonden zoogdieren werden de volgende soorten aangetroffen: Egel *Erinaceus europaeus* en Mol *Talpa europaea*. Beide soorten werden aangetroffen in het gebied van de ijsbaan, de Mol (bewoningssporen d.i. molshopen) werd ook aangetroffen in grasland.

Van de Bruine rat *Rattus norvegicus* zijn bewoningssporen gevonden in het grasland.

Het gebied rond het oude zwembad is samen met het bosgedeelte geschikt voor verschillende (algemene) soorten kleine grondgebonden zoogdieren. Hier houden zich, naast de aangetoonde soorten, naar alle waarschijnlijkheid nog de volgende soorten op: Bosmuis *Apodemus sylvaticus*, Dwergmuis *Micromys minutus*, Gewone bosspitsmuis *Sorex araneus*, Huisspitsmuis *Crocidura russula* en Rosse woelmuis *Clethrionomys glareolus*. Ook de Bunzing *Mustela putorius*, en in mindere mate de Wezel *Mustela nivalis*, beide marterachtigen, kunnen in het gebied van de ijsbaan en het oude zwembad voorkomen.

In de meer open delen komt naar alle waarschijnlijkheid de Veldmuis *Microtus arvalis* voor.

Aangetoonde soorten in deelgebied 2

Ook hier worden de bomenrijen van het gebied gebruikt als vlieg/jachtroute door vleermuizen, doch in mindere mate. De waargenomen soorten zijn hier de Gewone dwergvleermuis en de Ruige dwergvleermuis.

Van de grondgebonden zoogdieren werd alleen de Mol aangetroffen (bewoningssporen).

Mogelijk aanwezige soorten in deelgebied 2 zijn Veldmuis en Bosmuis.

4.2 Vogels

De inventarisatie was gericht op de Rietzanger en de Groene specht. Tijdens deze inventarisaties is ook gelet op andere soorten vogels, maar ook tijdens inventarisaties voor andere diergroepen is gelet op vogels.

Aangetoonde soorten van deelgebied 1

De rijkdom aan vogels van de verschillende onderdelen van deelgebied 1 is niet overal hetzelfde. Het oude zwembad en de ijsbaan zijn beide met 23 soorten broedvogels vertegenwoordigd. Het gedeelte met het oude zwembad herbergt wel meer broedterritoria dan het deel met de ijsbaan, resp. 20 en 14. Bij deze plassen benadrukken watervogels (Fuut *Podiceps cristatus*, Knobbelzwaan *Cygnus olor*, Kuifeend *Aythya fuligula*) en moerasvogels (Kleine karekiet *Acrocephalus scirpaceus*, Rietgors) het karakter van dit gedeelte. In dit gedeelte is de IJsvogel waargenomen.

Het gedeelte met de bedrijventerreinen wordt gekenmerkt door soorten als Tuinfluiter *Sylvia borin*, Groenling *Chloris chloris* en Spotvogel, allemaal meer of minder algemene vogels voor steden en parken. Er zijn hier 11 soorten vogels geteld en 10 broedvogelterritoria.

Het graslandgedeelte is het armst aan soorten en territoria, respectievelijk 7 en 2, allemaal algemene soorten park/stadsvogels.

Aangetoonde soorten van deelgebied 2

In dit gedeelte werden 7 soorten vogels waargenomen en 2 broedterritoria vastgesteld, evenals in het grasland van deelgebied 1. De samenstelling is echter anders. Het betreft in dit geval ook algemene stads/parkvogels.

4.3 Amfibieën

Aangetoonde soorten van deelgebied 1

Aangetoond konden worden Kleine watersalamander *Triturus vulgaris*, Gewone pad *Bufo bufo*, Meerkikker/Middelste groene kikker *Rana esculenta* en Bruine kikker *Rana temporaria*. Vooral in de gedeelten met water, het oude zwembad en de ijsbaan, komen deze dieren algemeen voor, maar ook in de sloot tussen het grasland en de bedrijventerreinen komen de dieren algemeen voor. Alle sloten van het deelgebied bevatten meer of mindere aantallen amfibieën.

Aangetoonde soorten van deelgebied 2

In dit deelgebied komen dezelfde soorten amfibieën voor als in deelgebied 1.

4.4 Vissen

In geen van de beide deelgebieden konden beschermde soorten vissen aangetoond worden.

4.5 Ongewervelde dieren

In geen van de beide deelgebieden konden beschermde soorten vissen aangetoond worden.

4.6 Vaatplanten

Er is gericht gezocht naar twee beschermde soorten vaatplanten (Dotterbloem en Brede wespenorchis); deze werden echter niet gevonden. Ook andere beschermde soorten vaatplanten konden in geen van de beide deelgebieden aangetoond worden.

De ijsbaan tussen de bebouwing in november 2003

5. Natuurwaarden van de wijk Lingewijk-Noord en de gevolgen van de herinrichting

5.1 Zoogdieren

Alle inheemse zoogdieren, met uitzondering van de Huismuis *Mus domesticus*, Bruine rat *Rattus norvegicus* en de Zwarte rat *Rattus rattus*, zijn beschermd door de Flora- en Faunawet.

Vleermuizen

Waarde van deelgebied 1

Vleermuizen jagen op vliegende insecten en voor hun oriëntatie hebben zij objecten nodig die hen in het open veld kunnen geleiden. Veel soorten gebruiken hiervoor bomenrijen en bosranden, maar ook oevers van sloten, vaarten e.d. Juist bij boomkruinen en wateroppervlakten houden zich veel insecten op, zodat bij die plaatsen aan beide voorwaarden voor de vleermuizen is voldaan.

De Gewone dwergvleermuis jaagt langs de kruinen van de bomen. De Laatvlieger jaagt meer in open gebied, waarbij wel gebruik wordt gemaakt van beschutting biedende, opgaande begroeiing. Voor de Ruige dwergvleermuis geldt in meer of mindere mate hetzelfde als voor de Gewone dwergvleermuis.

De aangetoonde soorten vleermuizen Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis en Laatvlieger zijn algemene soorten; zij genieten alle drie de bescherming van de Europese Habitatrichtlijn, bijlage 4.

Deelgebied 1, met name het oude zwembad met aangrenzend bosstruweel, maar ook het wateroppervlak van de ijsbaan, wordt gebruikt als jachtgebied.

De Gewone dwergvleermuis en de Laatvlieger hebben naar alle waarschijnlijkheid een vliegroute parallel aan het Merwedekanaal. Dit ligt buiten het onderzochte gebied en werd niet verder onderzocht.

De oude bomen van het bosstruweel bij het oude zwembad kunnen door de Ruige dwergvleermuis gebruikt worden voor de overwintering. Of dit daadwerkelijk gebeurt is niet bekend.

Kraamkolonies zijn niet in de gebieden aangetroffen. Het kan wel zijn dat de gebieden het hele jaar door (of delen van het jaar) verblijfplaatsen bieden aan (kleine aantallen) vleermuissoorten, met name in gebouwen en oudere bomen. Het gaat dan om paarverblijven, tussenkwartieren (deze worden gebruikt vóór dat de winter- of

zomerverblijfplaats betrokken wordt), dagverblijven (zomerverblijf, waarbij geen sprake is van een kraamkolonie) en/of winterverblijven.

De hal van Zuidema en de bedrijfsgebouwen aan de Buitenbaan, die afgebroken zullen worden, bieden waarschijnlijk geen geschikte overwinteringsplaatsen, maar alleen onderzoek kan meer zekerheid verschaffen. De spouwmuren van de beide flatgebouwen aan de Ijsbaan bieden mogelijk wél overwinteringsplaatsen voor vleermuizen.

Effecten van de herinrichting van deelgebied 1

Een volledige inrichting met woningen van het plangebied zal voor de vleermuizen een verlies van jachtgebied betekenen. Op de populaties van de respectievelijke soorten zal dit geen significant nadelig effect hebben.

Waarde van deelgebied 2

Dit deelgebied wordt in mindere mate gebruikt als jachtgebied. Er zijn hier minder geschikte omstandigheden voor insecten, waardoor het gebied voor vleermuizen ook minder aantrekkelijk is.

Effecten van de herinrichting van deelgebied 2

Een volledige inrichting met woningen van het plangebied zal voor de vleermuizen een gering verlies van jachtgebied betekenen. Op de populaties van de respectievelijke soorten zal dit geen significant nadelig effect hebben.

Conclusie:

In deelgebied 1 vormen het oude zwembad met bosstruweel en de ijsbaan een belangrijk jachtgebied voor vleermuizen. Dit geldt vooral voor de Gewone dwergvleermuis, de soort die het meest werd waargenomen. De overige delen van deelgebied 1 worden in mindere mate door de dieren gebruikt om te jagen.

De waarde van deelgebied 1 als overwinteringsgebied is niet bekend; als kraamkoloniegebied heeft het waarschijnlijk geen waarde, daar kraamkolonies niet aangetoond konden worden.

Deelgebied 2 is geen belangrijk jachtgebied voor vleermuizen; het is ook verder (overwintering, kraamgelegenheid) naar alle waarschijnlijkheid van weinig of geen waarde voor deze dieren.

Bij de herinrichting van deelgebied 1 kan men rekening houden met het jachtgebied van de vleermuizen Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis en Laatvlieger door het

oude zwembad, het bosstruweel en de ijsbaan in meer of mindere mate in te passen in de nieuwe bebouwing.

Bij sloop van gebouwen moet men rekening houden met de perioden waarin dit kan gebeuren zonder de dieren te verstoren.

Grondgebonden zoogdieren

Waarde van deelgebied 1

De Egel en de Mol houden zich naar alle waarschijnlijkheid verspreid door het gehele deelgebied op; zij kunnen ook in stadstuinen voorkomen.

Alle grondgebonden soorten zoogdieren, die mogelijkwijze in het deelgebied voorkomen, zijn algemeen verspreide soorten in Nederland.

Effecten van de herinrichting van deelgebied 1

Volledige herinrichting met woningen zal verlies van leefgebied van enkele, in Nederland algemene soorten zoogdieren tot gevolg hebben. Dit zal echter geen significant nadelig effect hebben op de populaties van deze soorten.

Waarde van deelgebied 2

Voor de Mol (aangetoond) en de Egel, Huisspitsmuis, Veldmuis en de Bosmuis biedt dit deel enige dekking en foerageermogelijkheden. Het gebied is niet optimaal, ook niet voor deze algemeen in Nederland voorkomende soorten.

Effecten van de herinrichting van deelgebied 2

Volledige herinrichting met woningen zal een gering verlies van leefgebied van enkele, in Nederland algemene soorten zoogdieren tot gevolg hebben. Dit zal geen significant nadelig effect hebben op de populaties van deze soorten.

Conclusie

Voor de aangetoonde soorten grondgebonden zoogdieren zal de herinrichting weinig gevolgen hebben. Voor de soorten Veldmuis, Bunzing en Wezel zouden de gevolgen het grootst zijn. Deze soorten zijn niet aangetoond en de mogelijkheid van aanwezigheid van Bunzing en Wezel moet niet hoog worden ingeschat.

Aan deelgebied 1, met name het gebied van het oude zwembad met bosstruweel en de ijsbaan, moet meer waarde voor deze groep toegekend worden dan deelgebied 2.

Bij de herinrichting van deelgebied 1 kan men rekening houden met het leefgebied van de meeste grondgebonden zoogdieren door het oude zwembad, het bosstruweel en de ijsbaan in meer of mindere mate in te passen in de nieuwe bebouwing.

Wettelijke verplichtingen

In het kader van de Flora- en Faunawet dient ontheffing aangevraagd te worden voor de volgende soorten zoogdieren: Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*, Ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii*, Laatvlieger *Eptesicus serotinus*, Egel *Erinaceus europaeus* en Mol *Talpa europaea*.

Voor de Huisspitsmuis *Crocidura russula*, Gewone bosspitsmuis *Sorex araneus*, Rosse woelmuis *Clethrionomys glareolus*, Veldmuis *Microtus arvalis*, Bosmuis *Apodemus sylvaticus* en Dwergmuis *Micromys minutus* dient ook een ontheffing aangevraagd te worden, daar zij naar alle waarschijnlijkheid ook in het gebied voorkomen. Voor de Bunzing *Mustela putorius* en de Wezel *Mustela putorius*, minder waarschijnlijk dan de laatstgenoemde soorten, moet dit voor alle zekerheid ook gebeuren.

5.2 Vogels

Alle inheemse vogels zijn in Nederland beschermd door de Flora- en Faunawet. De IJsvogel wordt beschermd door de Europese Vogelrichtlijn (bijlage 1) en staat nu (november 2004) nog vermeld op de Rode Lijst voor vogels, maar zal daar binnenkort van verwijderd worden.

Waarde van deelgebied 1

De meeste van de in dit deelgebied aangetoonde soorten vogels zijn in Nederland algemeen voorkomende soorten, die zich in parken en stadstuinen thuisvoelen. Alleen bij het oude zwembad komen vogels voor die zich vooral thuisvoelen in het riviergebied met rietgorzen en moerasbossen, zoals Kleine karekiet, Rietgors en IJsvogel.

De IJsvogel is waargenomen bij de plas van het oude zwembad. Dit was de enige waarneming, ondanks de toevoeging hierna van twee vroege inventarisatierondes, om meer zekerheid te krijgen omtrent de status van deze soort in het gebied. Naar een eventuele nestholte is gezocht, maar deze kon niet aangetoond worden. Overigens is de directe omgeving van de plas niet geschikt als nestelgebied voor de soort.

De IJsvogel heeft naar alle waarschijnlijkheid niet in het plangebied zelf gebroed (geen geschikte nestelgelegenheid, bestaande uit steile oevers of wortelkluiten van omgewaaide bomen), maar gebruikt het deelgebied 1, met name de plas van het oude zwembad, wel als foerageergebied, mede ook gezien de redelijke biologische diversiteit van de waterplassen (waterkevers, waterwantsen, libellenlarven, verschillende vissoorten en amfibieën, allemaal prooidieren van de IJsvogel).

Effecten van de herinrichting van deelgebied 1

Volledige herinrichting met woningen zal een verlies zijn van broedgebied van enkele (algemene) soorten moeras- en watervogels. Verder zal foerageergebied verloren gaan voor de IJsvogel, een Vogelrichtlijnsoort en Rode lijstsoort. Het zal geen significant nadelig effect hebben op de populatie.

Waarde van deelgebied 2

Deelgebied 2 is minder gevarieerd dan deelgebied 1, hetgeen zich ook manifesteert in de samenstelling van de avifauna. Er konden slechts enkele in Nederland algemene soorten vogels van parken en steden, aangetoond worden.

Effecten van de herinrichting van deelgebied 2

Er zal bij een volledige herinrichting van dit deelgebied met woningen broedgebied van enkele, in Nederland (zeer) algemene broedvogels verloren gaan. Park/stadsvogelsoorten (Heggenmus, Zanglijster) kunnen hier echter wel voordeel van hebben (stadstuinen).

Conclusie

De waarde van deelgebied 1 voor vogels is hoog door de aanwezigheid van de IJsvogel. De aanwezigheid van moerasvogels zoals Rietgors en Kleine karekiet in en bij de plas van het voormalige zwembad duiden op een geschikte habitat voor de IJsvogel. De eenmalige waarneming van deze soort betreft daarom naar alle waarschijnlijkheid geen toevallige passant en er kan niet uitgesloten worden dat de waterpartijen van het oude zwembad (en waarschijnlijk ook van de ijsbaan), tot zijn foerageergebied behoren. IJsvogels vliegen enkele kilometers tussen de verschillende foerageergebieden en het nest.

Bij de herinrichting van het gebied zal voor de IJsvogel voldoende foerageergebied over moeten blijven.

De waarde voor vogels van deelgebied 2 is laag.

Bij de herinrichting van deelgebied 1 kan men rekening houden met het foerageergebied van de IJsvogel door het oude zwembad, het bosstruweel en de ijsbaan in meer of mindere mate in te passen in de nieuwe bebouwing.

N.B.:

De Huismus en de Spotvogel (nieuwe Rode lijst soorten) zullen bij de herinrichting van het plangebied geen significant nadelig effect ondervinden.

De Spotvogel zal, mits voldoende vochtige bosjes bij water gehandhaafd blijven, ruimte behouden om te broeden. De oorzaak van het niet toenemen van deze soort, ondanks toename van zijn biotoop, ligt waarschijnlijk buiten Nederland.

De Huismus, een echte cultuurvolger, kan voordeel hebben bij de herinrichting met nieuwe woningen, mits rekening gehouden wordt met voorzieningen voor deze vogel om te kunnen broeden; dit kan door middel van speciale dakpannen voor huismussen.

Wettelijke verplichtingen

Juridisch gezien kan voor vogels geen ontheffing verleend worden. De Flora- en Faunawet verplicht wel tot het ontzien van vogels in de broedtijd en men heeft bij alle soorten de verplichting met zorg om te gaan met hun leefgebieden, waartoe ook de foerageergebieden gerekend worden.

Voor vogels van de Vogelrichtlijn en van de Rode Lijst, in dit geval de IJsvogel, heeft men de plicht zoveel mogelijk te voorkomen dat het leefgebied aangetast wordt.

5.3 Amfibieën

Alle soorten amfibieën in Nederland worden beschermd door de Flora- en Faunawet.

Waarde van deelgebied 1

De waarde van deelgebied 1 voor de aangetoonde soorten amfibieën Kleine watersalamander *Triturus vulgaris*, Gewone pad *Bufo bufo*, Bruine Kikker *Rana temporaria* en Meerkikker/Middelste groene kikker *Rana esculenta* is hoog. De waterplassen van het oude zwembad en de ijsbaan die door deze dieren gebruikt worden voor de voortplanting, bezitten een redelijke biologische diversiteit (waterinsecten zoals waterkevers, waterwantsen, libellenlarven, verschillende vissoorten, submerse waterplanten). Het landgedeelte met het bosstruweel biedt veel schuilmogelijkheden voor de overwintering.

Effecten van de herinrichting van deelgebied 1

Het verdwijnen van de plassen en het bosstruweel veroorzaakt afname van voortplantingsgebied, foerageergebied en overwinteringsgebied. De aangetoonde soorten amfibieën zijn in Nederland algemene soorten. De populaties van deze soorten zullen geen significant nadelig effect van de herinrichting ondervinden.

Waarde van deelgebied 2

De waarde van dit gebied voor de aangetoonde soorten amfibieën Kleine watersalamander, Bruine Kikker en Meerkikker/Middelste groene kikker is laag. De watergangen (sloten) hebben steile oevers (minder geschikt voor het 'zonnen', ofwel het opwarmen van deze koudbloedige dieren) en de directe omgeving is weinig geschikt voor de landfase van deze dieren (zomer- en winterverblijfplaatsen bevinden zich voor de meeste soorten op het land).

Effecten van de herinrichting van deelgebied 2

Dit deelgebied heeft voor deze groep dieren minder te bieden dan deelgebied 1. De herinrichting zal weinig of geen verlies van gebied voor deze dieren betekenen. De populaties van deze soorten zullen geen significant nadelig effect van de herinrichting ondervinden.

Conclusie

Deelgebied 1 is waardevol voor de groep van de amfibieën, met name het deel van de plassen van de ijsbaan en het oude zwembad, inclusief het aangrenzend bosstruweel. Bij herinrichting van de gebieden zullen de soorten uit deze groep (mits voldoende rekening wordt gehouden met 'groen' en water) geen nadeel hebben van de nieuwe inrichting. De aangetoonde soorten zijn algemeen.

Deelgebied 2 is van weinig waarde voor de groep van de amfibieën.

Wettelijke verplichtingen

In het kader van de Flora- en Faunawet moet ontheffing aangevraagd worden voor de volgende soorten amfibieën: Gewone pad *Bufo bufo*, Kleine watersalamander *Triturus vulgaris*, Bruine kikker *Rana temporaria* en Meerkikker/Middelste groene kikker *Rana esculenta* (complex).

5.4 Vissen

Waarde van deelgebied 1

Het is duidelijk dat deelgebied 1, met name de beide plassen, waardevol is voor de groep van de vissen. De plassen zijn geschikt voor overwinteren, voortplanten, opgroeien ('kinderkamer') en foerageren.

Alleen bij een herinrichting van het plangebied, waarbij de plassen (zoveel mogelijk) worden ontzien, zal deze groep daarvan geen nadeel ondervinden.

Er zijn geen beschermde vissoorten aangetoond.

Effecten van de herinrichting van deelgebied 1

Voor vissen is het verlies van wateroppervlak van de ijsbaan en het oude zwembad verlies van leefgebied. De populaties van de aanwezige soorten zullen geen significant nadelig effect van de herinrichting ondervinden.

Waarde van deelgebied 2

Deelgebied 2 heeft minder betekenis voor de vissen. Zij zijn in de zomer minder geschikt daar bij veel warmte zuurstofgebrek voor vissen kan optreden.

Er zijn geen beschermde vissoorten aangetoond.

Effecten van de herinrichting van deelgebied 2

Bij herinrichting gaat hier weinig of geen leefgebied verloren. De populaties van de aanwezige soorten zullen geen significant nadelig effect van de herinrichting ondervinden

Conclusie

Deelgebied 1 is waardevol voor de groep van de vissen, met name het deel van de plassen van de ijsbaan en het oude zwembad. Bij herinrichting van de gebieden zullen de soorten uit deze groep, mits voldoende rekening wordt gehouden met water, geen nadeel hebben van de nieuwe inrichting. De aangetoonde soorten zijn algemeen.

Deelgebied 2 is van weinig waarde voor de groep van de vissen.

Wettelijke verplichtingen

In het kader van de Flora- en Faunawet zijn er voor de groep van de vissen geen wettelijke verplichtingen.

5.5 Ongewervelde dieren

Waarde van deelgebied 1

Deelgebied 1, met name de plassen van de ijsbaan en het oude zwembad, heeft hoge waarde voor de groep van ongewervelde dieren, met name de waterinsecten zoals libellen (larvestadium). Het aangrenzende bosstruweel met de oude bomen heeft waarde voor groepen als loopkevers en libellen (volwassen stadium).

Alleen bij een herinrichting van het plangebied, waarbij de plassen en het bosstruweel (zo veel mogelijk) worden ontzien zal deze groep daarvan geen nadeel ondervinden.

Er konden geen soorten met een beschermde status aangetoond worden.

Effecten van de herinrichting van deelgebied 1

Voor enkele insectengroepen die afhankelijk zijn van water, betekent de herinrichting verlies van leefgebied.

Waarde van deelgebied 2

Dit deelgebied heeft geen bijzonder waarde voor de groep van ongewervelde dieren.

Voor enkele insectengroepen die afhankelijk zijn van water, betekent de herinrichting verlies van leefgebied.

Waarde van deelgebied 2

Dit deelgebied heeft geen bijzonder waarde voor de groep van ongewervelde dieren.

Er konden geen soorten met een beschermde status aangetoond worden.

Effecten van de herinrichting van deelgebied 2

Herinrichting van dit deelgebied heeft weinig of geen verlies van leefgebied voor deze groep ten gevolge.

Conclusie

Deelgebied 1 is waardevol voor de groep van de ongewervelden, met name het deel van de plassen van de ijsbaan en het oude zwembad met het aangrenzend bosstruweel. Bij herinrichting van de gebieden zullen de soorten uit deze groep, mits voldoende rekening wordt gehouden met water en groen, geen nadeel hebben van de nieuwe inrichting. De aangetoonde soorten zijn algemeen.

Wettelijke verplichtingen

In het kader van de Flora- en Faunawet zijn er voor de groep van ongewervelde dieren geen wettelijke verplichtingen.

5.6 Vaatplanten

Waarde van deelgebied 1

Het soortenspectrum van deelgebied 1 wordt grotendeels door eutrofiëring (vermesting) bepaald; het heeft geen bijzondere waarde voor de groep van de vaatplanten.

Er konden geen soorten met een beschermde status aangetoond worden.

Effecten van de herinrichting van deelgebied 1

Bij de herinrichting zal groeigebied van enkele algemene land- en waterplanten verminderen.

Waarde van deelgebied 2

Idem als gezegd bij deelgebied.

Effecten van de herinrichting van deelgebied 2

Bij de herinrichting zal groeigebied van enkele algemene land- en waterplanten verminderen.

Conclusie

Beide deelgebieden hebben weinig waarde voor de groep van vaatplanten. Herinrichting van het plangebied heeft geen gevolgen voor deze groep.

Wettelijke verplichtingen

In het kader van de Flora- en Faunawet zijn er voor de groep van de vaatplanten geen wettelijke verplichtingen.

Het oude zwembad in november 2003

6. Conclusies en aanbevelingen

Het plangebied Lingewijk-Noord bezit in de plassen van de ijsbaan en het oude zwembad met het aangrenzende bosstruweel een waardevol gedeelte met belangrijke natuurwaarden zoals de IJsvogel (foerageergebied), een soort beschermd door de EU Vogelrichtlijn (bijlage 1) en geplaatst op de Rode lijst voor vogels (*NB: sinds november 2004 niet meer op de Rode lijst*) en de vleermuissoorten Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis en Laatzvlieger, alle beschermd door de EU Habitatrichtlijn (bijlage 4).

Hoewel de respectievelijke populaties van deze soorten bij een herinrichting tot woningwijk, geen significante schade zullen oplopen, dient toch met de grootste zorg met deze beschermde dieren omgegaan te worden. Door de wet wordt dit ook vereist.

6.1 Conclusies voor deelgebied 1

- Als algemene conclusie voor dit deelgebied geldt dat met name de plassen van de ijsbaan en het voormalige zwembad met het aangrenzende bosstruweel waardevol zijn voor soorten uit de taxa vleermuizen, vogels, amfibieën, vissen en ongewervelde dieren. De lengteas van dit waardevolle deel ('groene as') sluit als een 'zijweg' aan op het Merwedekanaal, een naar alle waarschijnlijkheid belangrijke vliegroute voor vleermuizen en de IJsvogel (zie figuur 3).
- Voor de aangetoonde soorten vleermuizen, alle beschermd door de EU Habitatrichtlijn bijlage 4, moet men zorgdragen dat het leefgebied, hier foerageergebied, behouden blijft.
- Voor alle aangetoonde beschermde soorten en mogelijk aanwezige (beschermde soorten) zoogdieren en amfibieën, moet ontheffing in het kader van de Flora- en Faunawet aangevraagd worden. Voor de vogels, waarvoor om juridische redenen geen ontheffing verleend kan worden, wordt dit niet gedaan.
- Voor de IJsvogel, een soort die bescherming geniet van de Vogelrichtlijn bijlage 1 en vermeld wordt op de Rode Lijst, geldt hetzelfde als voor de vleermuizen: men moet er voor zorgen het foerageergebied van deze soort niet aan te tasten of te doen verdwijnen.
- Beschermde vaatplanten zijn niet aangetoond.

6.2 Conclusies voor deelgebied 2

- Als algemene conclusie voor dit deelgebied geldt dat het geen bijzondere waarde heeft voor de verschillende taxa (soortgroepen) dieren en vaatplanten.

- Voor alle aangetoonde beschermde soorten en mogelijk aanwezige (beschermde soorten) zoogdieren, moet ontheffing in het kader van de Flora- en Faunawet aangevraagd worden. Voor de vogels: zie boven

6.3 Wettelijke verplichtingen in het kader van de Flora- en Faunawet

Er moet ontheffing aangevraagd worden voor de volgende soorten:

- Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*
- Ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii*
- Laatvlieger *Eptesicus serotinus*
- *Egel *Erinaceus europaeus*
- *Mol *Talpa europaea*
- *Gewone bosspitsmuis *Sorex araneus*
- *Huisspitsmuis *Crocidura russula*
- *Rosse woelmuis *Clethrionomys glareolus*,
- *Veldmuis *Microtus arvalis*
- *Bosmuis *Apodemus sylvaticus*
- *Dwergmuis *Micromys minutus*
- *Wezel *Mustela nivalis*
- *Bunzing *Mustela putorius*
- *Gewone pad *Bufo bufo*
- *Kleine watersalamander *Triturus vulgaris*
- *Bruine kikker *Rana temporaria*
- *Meerkikker/Middelste groene kikker *Rana esculenta* (complex)

* voor deze soorten hoeft na het van kracht worden van de wijziging van artikel 75 van de Flora- en Faunawet en enkele andere wijzigingen (rond de jaarwisseling 2004/2005) geen ontheffing meer te worden aangevraagd voor ruimtelijke ontwikkelingen

6.4 Aanbevelingen

Voor de vleermuizen en de IJsvogel verdient het aanbeveling bestaande grote waterpartijen, bomenrijen en -groepen zoveel mogelijk te laten staan om niet de jachtgebieden aan te tasten. Met het herinrichtingsplan Lingewijk-Noord wordt aan deze eisen tegemoet gekomen, wanneer het belangrijkste deel van het plangebied, de 'groene as', ingepast wordt in de nieuwe situatie. Dit houdt in dat de plassen van het oude zwembad en de ijsbaan, of één van beide, en het aanliggende bosstruweel met oude bomen zoveel mogelijk in het herinrichtingsplan opgenomen worden (zie figuur 3). De omliggende oevers

met bomen zijn belangrijk voor de IJsvogel: de plassen bevatten de prooidieren, de bomen met takken bij het wateroppervlak dienen als uitkijkpost. Voor de vleermuizen dienen de boomkruinen van het bosstruweel en het wateroppervlak, als verzamelplaats van veel insecten, als jachtgebied.

Voor de vleermuizen is het Merwedekanaal een belangrijke vliegroute naar de groene as en ook de IJsvogel vliegt naar alle waarschijnlijkheid het gebied binnen vanuit het kanaal. Bij handhaving van een gedeelte van de groene as dat niet grenst aan het kanaal (bijvoorbeeld de ijsbaan), dient rekening gehouden te worden met een ecologische verbinding tussen het Merwedekanaal en dit gedeelte: deze moet open blijven en mag beslist niet geblokkeerd worden. De ecologische verbinding moet een natte verbinding zijn en mag ook niet te smal zijn; minimaal 10 tot 15 meter is gewenst, maar hier geldt: hoe breder, hoe beter.

Bij de sloop van gebouwen en het verwijderen van (holle) bomen dient men rekening te houden met de verschillende verblijfplaatsen die vleermuizen in de loop van een jaar gebruiken (zie tabel 1). Het is niet gewenst gebouwen zonder voorafgaand onderzoek te slopen in welke periode dan ook. In de periode van eind oktober tot maart kan het niet uitgesloten kan worden, dat deze gebruikt worden voor de winterslaap. In de periode van de kraamkolonies (april t/m juli), kort voor dat de sloop gaat beginnen, moet onderzocht worden of er vleermuizen zonder jongen of kraamkolonies met jongen in het betreffende gebouw huizen. Indien het één of enkele volwassen dieren betreft, kunnen de werkzaamheden daar op aangepast worden.

(Bijvoorbeeld door 'verjagen'. Hiervoor is een ontheffing nodig van artikel 10 van de Flora- en Faunawet. Om te verjagen kan men de ingang openen en gedeeltelijk slopen, waardoor het microklimaat veranderd. Om dieren buiten te sluiten kan een plastic flap voor de ingang hangen, die aan beide zijden een meter en aan de onderzijde anderhalve meter oversteekt. Volwassen dieren vliegen wel uit, maar kunnen er niet weer in.)

Bij een kraamkolonie moet men met de verjaagmethode wachten tot het einde van de kraamkolonietijd.

Tabel 1. Jaarcyclus van vleermuizen

Functie verblijfplaats	Periode aanwezig
winterverblijfplaats	± november -februari/maart
migratie/tussenkwartieren	± eind maart
kraamkolonies	± mei - juli
dagverblijven (mannetjes en jonge vrouwtjes)	± mei - juli
paarplaatsen	± augustus - september/oktober
migratie/tussenkwartieren	± eind oktober

De hal van Zuidema en de bedrijfsgebouwen aan de Buitenbaan bieden waarschijnlijk geen geschikte overwinteringsplaatsen, maar alleen gericht onderzoek kan daarin meer zekerheid verschaffen. Men kan, voorafgaande aan sloop in de winterperiode, door op aanvliegsporen te controleren in combinatie met een inventarisatie binnen in de gebouwen, meer zekerheid verkrijgen. Tijdens de sloop kan een (vleermuizen) expert eventuele dieren opvangen en verplaatsen.

April is, met betrekking tot vleermuizen, relatief de 'veiligste' maand om gebouwen te slopen (doch altijd na onderzoek).

Bomenkap dient bij voorkeur in de winterperiode (december tot februari) te gebeuren, echter na onderzoek (bij holle bomen) op overwinterende vleermuizen. Het realiseren van genoeg kwaliteitsgroen (gelaagde opbouw van het groen, d.w.z. bomen (bovenste laag), struiken (middelste) en kruiden (onderste), voor voldoende voedselaanbod, oriëntatie en beschutting, wordt ten zeerste aanbevolen. Deze maatregel is gunstig voor vrijwel alle diergroepen.

Andere soorten zoogdieren en vogels (*N.B. waaronder de Spotvogel*) profiteren mee met een groene inrichting ten behoeve van vleermuizen en de IJsvogel. Werkzaamheden die kunnen leiden tot verstoring van broedvogels en/of hun nesten (kappen en rooien van bomen/struiken), dienen buiten het broedseizoen uitgevoerd te worden. Het broedseizoen loopt ongeveer van half maart tot half juli.

Ook amfibieën, vissen en veel groepen waterinsecten en andere aquatische ongewervelden profiteren mee met een groene inrichting ten behoeve van vleermuizen en de IJsvogel. De waterpartijen moeten voldoende breed zijn en zacht glooiende oevers met een gevarieerde vegetatie bezitten.

Voor vissen mag het water niet te ondiep zijn (i.v.m. opwarming van het water in de zomer) en met diepe delen voor overwintering.

N.B.:

Voor de Huismus kunnen bij de nieuwe woningen voorzieningen getroffen worden om voor broedgelegenheid te zorgen door middel van speciale dakpannen.

Referenties

- Arnold, E.N., J.A. Burton
& D.W. Ovenden, 1978, *Elseviers reptielen- en amfibieëngids*. Uitgeversmaatschappij Elsevier BV. Amsterdam/Brussel.
- Bink, F.A., 1992, *Ecologische Atlas van de Dagvlinders van Noordwest-Europa*. Schuyt & Co, Haarlem.
- Bos, F. & M. Wasscher, 1997, *Veldgids libellen*. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht.
- Broekhuizen, S., B. Hoekstra,
V. van Laar, C. Smeenk
& J.B.M. Thissen, 1992, *Atlas van de Nederlandse zoogdieren*. Natuurhistorische Bibliotheek van de KNNV no. 56. Uitgeverij van de KNNV, Utrecht
- Cazemier, W.G.
& J.A.M. Wiegnerinck, 1993, *Oecologische randvoorwaarden voor de Nederlandse zoetwatervissen*. RIVO-DLO Rapport C 005/93, IJmuiden.
- Chinery, M., 1983, *Elseviers insektengids*. Elsevier, Amsterdam/Brussel.
- Raad van Europa, 1979, *Convention on the conservation of European wildlife and natural habitats*. Bern, 19/09/1979. European Treaty Series – No. 104
- Diepenbeek, A. van, 1999, *Veldgids Diersporen*. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht.
- Dijk, A.J. van, 1996, *Broedvogels inventariseren in proefvlakken (Handleiding Broedvogel Monitoring Project)*. SOVON, Beek-Ubbergen.
- Helmer, W., H.J.G.A. Limpens
& W. Bongers, 1987, *Handleiding voor het inventariseren en determineren van Nederlandse vleermuissoorten met behulp van bat-detectors*. Stichting Vleermuis-Onderzoek, Soest.
- Ketelaar, R. & C. Plate, 2001, *Handleiding Meetnet Libellen*. De Vlinderstichting, Wageningen.
- Limpens, H. K. Mostert
& W. Bongers, 1997, *Atlas van de Nederlandse vleermuizen*. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht.
- Meijden, R. van der, 1996, *Heukels' flora van Nederland*, 22ste druk. Wolters-Noordhoff, Groningen.
- Ministerie van LNV, 2002, *Flora- en Faunawet: Wetgeving en beschermde soorten*.
- Mitchell-Jones, A.J., G. Amori,
W. Bogdanowicz, B. Kryštufek,
P.J.H. Reijnders,
F. Spitzenberger, M. Stubbe,
J.B.M. Thissen, V. Vohralík
& J. Zima, 1999, *The Atlas of European Mammals*. Societas Europaea Mammalogica / Poyser Natural History, Londen.
- Nederlandse Vereniging voor
Libellenstudie, 2002, *Nederlandse Fauna 4. De Nederlandse Libellen (Odonata)*. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

Nie, H.W. de,	1996, <i>Atlas van de Nederlandse Zoetwatervissen</i> . Media Publishing, Doetinchem.
Nijssen, H. & S.J. de Groot,	1987, <i>De vissen van Nederland</i> . KNNV-Uitgeverij, Utrecht.
Nöllert, A. & Ch. Nöllert,	2001, <i>Amfibieëngids van Europa</i> . Tirion Uitgevers BV, Baarn.
Raad van Europese
Gemeenschappen,	1979, <i>Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand</i> . Publikatieblad Nr. L 103 van 25/4/79, blz. 0001 - 0018.
Raad van Europese
Gemeenschappen,	1992, <i>De Habitatrichtlijn (Richtlijn 92/43/EEG)</i> .
Schober, W & E. Grimmberger,	2001, <i>Gids van de Vleermuizen van Europa, Azoren en Canarische Eilanden</i> . Tirion Uitgevers BV, Baarn.
SOVON Vogelonderzoek
Nederland,	2002, <i>Nederlandse Fauna 5. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998 - 2000</i> . Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

Bijlage
Overzicht resultaten
Natuurwetgeving

Tabel 1. Resultaten inventarisatie vogels. De inventarisatie was gericht op de Rietzanger en de Groene specht. De interpretaties van de broedterritoria van de overige vogelsoorten is daardoor een 'minimumlijst' daar niet alle aandacht voor de overige soorten vogels aangewend werd. Voor een betere interpretatie omtrent de status van de IJsvogel werden na de eerste waarneming van deze soort 2 extra, vroege inventarisatierondes toegevoegd.

++ = broedterritorium, + = aanwezig; F = Flora- en Faunawet; V = Europese Vogelrichtlijn, bijlage 1; (R = Rode Lijst. NB: de IJsvogel is in de loop van 2004 van de Rode lijst verwijderd! De Huismus en de Spotvogel zijn er daarentegen bijgekomen.)

Soort	Deelgebied 1				Deelgebied 2	Beschermingsstatus
	Oude zwembad	IJbaan	Grasland	Bedrijven-terreinen		
Boomkruiper <i>Certhia brachydactyla</i>		+				F
Bosrietzanger <i>Acrocephalus palustris</i>			++			F
Braamsluiper <i>Sylvia curruca</i>		++				F
Canadese gans <i>Branta canadensis</i>		+				F
Ekster <i>Pica pica</i>		+		++		F
Fazant <i>Phasianus colchicus</i>				+	+	F
Fuut <i>Podiceps cristatus</i>		+				F
Goudhaantje <i>Regulus regulus</i>	+					F
Grasmus <i>Sylvia communis</i>				++		F
Groenling <i>Chloris chloris</i>				++		F
Grote bonte specht <i>Dendrocopos major</i>	++	+				F
Heggenmus <i>Prunella modularis</i>	++	++		++	++	F
Houtduif <i>Columba palumbus</i>	++	+				F
Huisemus <i>Passer domesticus</i>	++					F, R
IJsvogel <i>Alcedo atthis</i>	+					F, V
Kauw <i>Corvus monedula</i>		++				F
Kleine karekiet <i>Acrocephalus scirpaceus</i>	++	+				F
Kneu <i>Cardeulis cannabina</i>				++		F
Knobbelzwaan <i>Cygnus olor</i>		++				F
Koolmees <i>Parus major</i>	++	++		++		F
Kuifeend <i>Aythya fuligula</i>		+				F
Meerkoet <i>Fulica atra</i>	++	++	+			F
Merel <i>Turdus merula</i>	++	++				F
Pimpelmees <i>Parus caeruleus</i>	++					F
Rietgors <i>Emberiza schoeniclus</i>	++					F
Roodborst <i>Erithacus rubecula</i>	+	+				F
Spotvogel <i>Hippolais icterina</i>		++		++		F, R
Spreeuw <i>Sturnus vulgaris</i>	++					F
Staartmees <i>Aegithalos caudatus</i>	++					F
Tijftjaf <i>Phylloscopus collybita</i>	++	++		++	+	F
Tuinfluiters <i>Sylvia borin</i>				++	++	F
Vink <i>Fringilla coelebs</i>	++		+		+	F
Waterhoen <i>Gallinula chloropus</i>	++	++	+			F
Wilde eend <i>Anas platyrhynchos</i>	++	++	+			F
Winterkoning <i>Troglodytes troglodytes</i>	++	++		++		F
Zanglijster <i>Turdus philomelos</i>	++				+	F
Zwarte kraai <i>Corvus corone</i>	++	++	+		+	F
Zwartkop <i>Sylvia atricapilla</i>	++	++	++			F

Tabel 2. Aangetoonde soorten zoogdieren. F = Flora- & Faunawet; H 4 = Europese Habitatrichtlijn, bijlage 4.

Soort	Deelgebied 1				Deelgebied 2	Beschermingsstatus
	Oude zwembad	IJbaan	Grasland	Bedrijven-terreinen		
Gewone dwergvleermuis <i>Pipistrellus pipistrellus</i>	+	+	+	+	+	F; H4
Ruige dwergvleermuis <i>Pipistrellus nathusii</i>	+		+	+	+	F; H4
Laatvlieger <i>Eptesicus serotinus</i>	+	+		+		F; H4
Egel <i>Erinaceus europaeus</i>		+	+			F
Mol <i>Talpa europaea</i>	+	+	+		+	F
Bruine rat <i>Rattus norvegicus</i>			+			Geen

Tabel 3. Aangetoonde soorten amfibieën. F = Flora- & Faunawet.

Soort	Deelgebied 1				Deelgebied 2	Beschermingsstatus
	Oude zwembad	IJbaan	Grasland	Bedrijven-terreinen		
Bruine kikker <i>Rana temporaria</i>	+	+	+	+	+	F
Middelste groene/Meerkikker <i>Rana esculenta</i>	+	+		+	+	F
Gewone pad <i>Bufo bufo</i>	+	+	+			F
Kleine watersalamander <i>Triturus vulgaris</i>	+	+	+	+	+	F

Tabel 4. Aangetoonde soorten vissen.

Soort	Deelgebied 1				Deelgebied 2	Beschermingsstatus
	Oude zwembad	IJbaan	Grasland	Bedrijven-terreinen		
Snoek <i>Esox lucius</i>		+	+	+		Geen
Tiendornige stekelbaars <i>Pungitius pungitius</i>				+		Geen
Zeelt <i>Tinca tinca</i>	+	+	+			Geen

Tabel 5. Aangevoerde soorten ongewervelden (Insecten; resp. kevers, libellen, dagvlinders). Deze groep is niet gericht geïnventariseerd. De waarnemingen zijn verkregen tijdens inventarisaties van andere groepen.

Soort	Deelgebied 1				Deelgebied 2	Beschermingsstatus
	Oude zwembad	Ijsbaan	Grasland	Bedrijven-terreinen		
Spinnende watertor <i>Hydrophilus piceus</i>		+		+		Geen
Geelgerande waterkever <i>Dytiscus marginalis</i>	+					Geen
Grote keizerlibel <i>Anax imperator</i>				+		Geen
Lantaarntje <i>Ischnura elegans</i>				+	+	Geen
Variabele waterjuffer <i>Coenagrion pulchellum</i>	+		+	+	+	Geen
Gewone oeverlibel <i>Orthetrum cancellatum</i>			+			Geen
Platbuik <i>Libellula depressa</i>	+					Geen
Bloedrode heidelibel <i>Sympetrum sanguineum</i>			+	+		Geen
Bont zandoogje <i>Pararge aegeria</i>	+					Geen
Dagpauwoog <i>Inachis io</i>			+			Geen

DE NATUURWETGEVING

De Flora- en Faunawet

Op 1 april 2002 is de Flora- en Faunawet (FFW) in werking getreden. Deze nieuwe wet vervangt een aantal oudere wetten: de Vogelwet (1936), de Jachtwet, de Wet Beschermde Uitheemse Dier- en plantensoorten, de Natuurbeschermingswet (1998); hoofdstuk V (soortbescherming) en de Nuttige dierenwet 1914. De Europese Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn zijn in deze wet geïmplementeerd.

De basis voor de Flora- en Faunawet is de bescherming van inheemse en uitheemse planten en alle in het wild levende zoogdieren, vogels, reptielen en amfibieën. Een uitzondering hierop vormen de Huismuis, de Bruine rat en de Zwarte rat; deze zijn niet beschermd. Bij de vissen, ongewervelde dieren (zoals bijvoorbeeld dagvlinders en libellen) en planten zijn alleen die soorten beschermd die als zodanig zijn aangewezen.

De Flora- en Faunawet verschilt van eerdere wetten doordat naast de bescherming van soorten in het algemeen ook de zogenaamde intrinsieke waarde van dieren uitgangspunt moet zijn bij beslissingen. Een ander verschil met voorgaande wetten is dat in de Flora- en Faunawet uitgegaan wordt van het 'nee, tenzij'-principe. Dit betekent dat de bescherming van soorten en hun leefomgeving voorop staat en hiervan alleen onder strenge voorwaarden afgeweken mag worden.

De verbodsbepalingen van de Flora- en Faunawet zijn van grote invloed op ruimtelijke ingrepen zoals het aanleggen van infrastructuur, bebouwing en herinrichting en op werkzaamheden in het kader van onderhoud en beheer.

Bij een vergunningaanvraag op basis van de Wet op de Ruimtelijke Ordening of een voornemen een bestemmingsplan te wijzigen en/of als lagere overheden plannen hebben of plannen van derden ondersteunen, die ingrijpen op een beschermde soort en/of zijn habitat, moet een ontheffing op grond van de Flora- en Faunawet aangevraagd worden. Het beschermingsregime uit artikel 6, lid 3 en 4, van de Europese Habitatrichtlijn dient toegepast te worden, hetgeen inhoudt dat beoordeeld moet worden wat de kans op het optreden van significante effecten op beschermde planten en dieren en hun habitat is. In de Habitatrichtlijn worden verder eisen gesteld aan de inhoud van deze effectenbeoordeling.

Tijdens de uitwerking of de ontwerpfase van de plannen moeten de volgende zaken in kaart gebracht worden:

- de soorten beschermde planten en dieren die in en in de nabijheid van het plangebied voorkomen;

- de mogelijkheid dat het plan of het uitvoeren van de activiteiten leidt tot handelingen die strijdig zijn met de verbodsbepalingen uit de Flora- en Faunawet;
- in hoeverre het plan of de werkzaamheden aangepast kunnen worden, waardoor de betreffende handelingen van minder invloed zijn;
- of er een ontheffing ex. artikel 75 van de Flora- en Faunawet vereist is.

Beoordeling aanvragen met betrekking tot ontheffing van verbodsbepalingen:

Bij het beoordelen van ontheffingsaanvragen wordt onderscheid gemaakt in vier categorieën soorten, namelijk:

1. Soorten die in bijlage IV van de Habitatrichtlijn voorkomen en die bij Algemene Maatregel van Bestuur, op basis van artikel 75, lid 5, aangewezen zijn als bedreigde, beschermde soort.

Voor deze categorie beschermde soorten geldt, dat alleen een ontheffing verleend kan worden als er geen bevredigende oplossing is én er sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang met inbegrip van sociale of economische aard en gunstige effecten voor het milieu én er geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort.

2. Beschermde soorten die niet via de hiervoor genoemde richtlijn en wetgeving beschermd zijn, met uitzondering van beschermde inheemse vogels.
Hiervoor geldt dat een ontheffing alleen verleend kan worden als er geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort.

3. Beschermde inheemse soorten vogels.

Deze categorie valt onder de Europese Vogelrichtlijn. Deze richtlijn staat de hiervoor genoemde dwingende redenen van groot openbaar belang niet toe als reden tot verlening van een ontheffing.

De redenen op basis waarvan er wel van de bepalingen afgeweken mag worden zijn:

- in het belang van de volksgezondheid en de openbare veiligheid;
- in het belang van de veiligheid van het vliegverkeer;
- ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij en wateren;
- ter bescherming van flora en fauna;
- ten behoeve van onderzoek en onderwijs, het uitzetten en herinvoeren van soorten en voor de met deze doelen samenhangende teelt;
- om het vangen, het houden of elke andere wijze van verstandig gebruik, van bepaalde vogels in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden toe te staan.

4. beschermde, meer algemene, soorten.

Voor deze groep kan een vrijstelling gegeven worden.

Het Compensatiebeginsel

In het Structuurschema Groene Ruimte staat dat, als na afweging van belangen toch een ruimtelijke ingreep in bepaalde gebieden wordt toegestaan, het Compensatiebeginsel van toepassing is.

De provincie Zuid-Holland heeft het beginsel verder uitgewerkt.

Voor de volgende gebieden in de provincie geldt het Compensatiebeginsel:

- Gebieden met een hoofdfunctie 'natuur' danwel een functie 'agrarisch gebied van ecologische betekenis' in streek- of bestemmingsplannen, inclusief de inmiddels gerealiseerde natuurontwikkelingsgebieden;
- bossen en landschappelijke beplantingen vallend onder de Boswet;
- biotopen van soorten van de officiële Rode Lijsten (gepubliceerd in de Staatscourant) en gebieden met (zeer) hoge natuurwaarden die buiten de provinciale ecologische hoofdstructuur (PEHS) liggen;
- Randstadgroenstructuurprojecten en vier Strategische Groenprojecten;
- Rijksbufferzones;
- gebieden met zeer hoge landschappelijke waarden;
- grootschalige openbare recreatievoorzieningen, zijnde recreatiegebieden die zich kenmerken door een grote omvang (min. 250 ha) en/of een hoge gebruiksintensiteit én die in streek- en/of bestemmingsplannen een recreatieve bestemming hebben gekregen.

Momenteel wordt in de provincie Zuid-Holland wel gecompenseerd wanneer het gaat om aantasting van leefgebieden van soorten van de Rode lijst die niet beschermd zijn door de Flora- en Faunawet (o.a. veel soorten paddestoelen, (korst-) mossen, planten, vlinders en overige insecten).

Het Compensatiebeginsel geldt voor alle ingrepen in of nabij de aangewezen gebieden die schade toebrengen aan, of anderszins negatieve effecten hebben op, de functie van het betreffende gebied.

Er is daarbij sprake van een 'nee, tenzij'-principe, waarbij schadelijke activiteiten in beginsel worden uitgesloten. Van een 'tenzij' is sprake bij activiteiten van groot maatschappelijk belang, waarvoor geen alternatieven zijn. Als dit het geval is dient bekeken te worden of verzachtende maatregelen mogelijk zijn door landschappelijke inpassing en mitigatie; de negatieve effecten dienen zoveel mogelijk te worden voorkomen.

Compensatie wordt vastgesteld volgens een onderhandelingsmodel. Dit dient tegelijk met het besluit over de voorgenomen activiteit te gebeuren, waarbij ook de financiering van de compensatie duidelijk moet zijn. De provincie beoordeelt de compensatie-uitwerking.

Rode lijst

In het kader van het Verdrag inzake het behoud van wilde dieren en planten en hun natuurlijke leefmilieu in Europa stelt de minister van L.N.V. zogenaamde rode lijsten op.

Op deze rode lijsten staan van nature in ons land voorkomende soorten vermeld die met uitroeiing bedreigd worden of die speciaal gevaar lopen. Voor deze soorten worden onderzoek en werkzaamheden bevorderd, die nodig zijn voor de bescherming en het beheer. Hierbij kan dan onder andere gedacht worden aan het opstellen van soort-beschermingsplannen. Deze plannen moeten door provincies en gemeenten verder uitgewerkt worden met bindende bepalingen voor overheden en burgers.

Voor de soorten die op een Rode Lijst staan geldt de Compensatieplicht.

Europese Vogelrichtlijn

De Europese Vogelrichtlijn is van toepassing op alle van nature in het wild voorkomende vogelsoorten, hun eieren, hun nesten en hun leefgebieden. De essentie van de richtlijn is het instandhouden, het beschermen, het beheren en het reguleren van vogelsoorten. In het kader van de richtlijn zijn landen van de Europese Unie verplicht alle mogelijke maatregelen te nemen om de populaties van de bedoelde vogelsoorten te behouden en te ontwikkelen. Verder moeten de leefgebieden van de in de richtlijn genoemde vogelsoorten voldoende variatie en omvang hebben en moeten deze twee factoren instandgehouden, beschermd en indien nodig, hersteld worden.

In de Vogelrichtlijn wordt onderscheid gemaakt in vier categorieën vogelsoorten, namelijk:

- soorten die met uitsterven worden bedreigd;
- soorten die gevoelig zijn voor veranderingen in hun leefgebied;
- soorten die zeldzaam zijn omdat hun populatie zwak is of omdat zij weinig voorkomen;
- andere soorten die speciale aandacht verdienen vanwege bepaalde specifieke kenmerken van hun leefgebied.

Voor bovengenoemde (zogenaamde kwalificerende) vogelsoorten worden de speciale beschermingszones aangewezen. Beschermingsmaatregelen moeten ook genomen worden voor regelmatig voorkomende trekvogels (die niet in bijlage I van de richtlijn genoemd worden), die gebieden gebruiken als broed-, rui- en overwinteringsplaats en als rustplaats tijdens de trek.

Onder de beschermingsmaatregelen worden ook de regelingen bedoeld die de vervuiling en de afname van de kwaliteit van de leefgebieden tegen moeten gaan. Dit alles om de soorten en hun biotopen te beschermen en te behouden.

Van belang voor projecten, handelingen en dergelijke, zijn de verbodsbepalingen genoemd in artikel 5.

Deze omvatten het volgende:

- het verbod om opzettelijk vogels te doden of te vangen, ongeacht de methode die daarbij gehanteerd wordt;
- het verbod om opzettelijk nesten en eieren te vernielen, te beschadigen of weg te halen;
- het verbod om de eieren van vogels te rapen of, leeg of vol, in bezit te hebben;
- het verbod om vogels, met name tijdens de broedtijd, opzettelijk te verstoren voor zover deze verstoringen van wezenlijke invloed zijn;
- het verbod om vogels die als beschermde soort zijn aangewezen (die dus niet bejaagd of gevangen mogen worden) in bezit te houden.

Europese Habitatrichtlijn

Gebiedsbescherming

De Europese Habitatrichtlijn heeft tot doel de natuurlijke biotopen van wilde planten- en diersoorten op Europees grondgebied in stand te houden, te herstellen en te beschermen. Op deze manier worden zowel de leefgebieden als de populaties van wilde planten- en diersoorten, die van communautair belang zijn, in een gunstige staat van instandhouding gehouden of hersteld.

De Europese Habitatrichtlijn stelt een samenhangend ecologisch netwerk van speciale beschermingszones voor (Natura 2000). Onderdeel van dit netwerk zijn ook de, via de Europese Vogelrichtlijn aangewezen, speciale beschermingszones.

De onder de Europese Habitatrichtlijn vallende speciale beschermingszones omvatten de op bijlage I van de richtlijn genoemde natuurlijke habitats en de habitats van soorten die in bijlage II genoemd worden.

Soortbescherming

Naast een gebiedsbescherming beoogt de Europese Habitatrichtlijn ook de zorg voor wilde planten- en diersoorten. Dit gebeurt aan de hand van artikel 12 tot en met 16.

Zo is via artikel 12 bepaald dat de lidstaten de soorten die op bijlage IV vermeld staan; de zogenaamde soorten van communautair belang, strikt beschermen.

Voor faunasoorten van bijlage IV gelden de volgende verboden:

- het opzettelijk vangen of doden van in het wild levende exemplaren;
- het opzettelijk verstoren van soorten van bijlage IV en met name tijdens de voortplantingstijd, de opgroeiperiode van de jongen (als zij nog afhankelijk van de ouders zijn), de overwinteringsperiode en de trektijd;
- het opzettelijk beschadigen of rapen van eieren;

- het beschadigen of het vernielen van de voortplantings- of rustplaatsen;
- het in het bezit hebben, vervoeren, verhandelen, ruilen en het te koop of in ruil aanbieden van aan de natuur onttrokken exemplaren.

Deze verboden gelden voor alle levensstadia van deze strikt beschermde diersoorten.

Voor de plantensoorten van bijlage IV betekent dit:

- het verbod genoemde soorten opzettelijk te plukken, te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen in hun natuurlijke verspreidingsgebied en in de natuur;
- het verbod om exemplaren van de genoemde soorten aan de natuur te onttrekken en om ze vervolgens in bezit te hebben, te vervoeren, te verhandelen, te ruilen, te koop of in ruil aan te bieden.

Ook hiervoor geldt dat deze bepalingen van toepassing zijn op alle stadia waarin de planten zich kunnen bevinden.

Middels de Europese Habitatrichtlijn kunnen er verder nadere maatregelen genomen en voorschriften opgesteld worden ten aanzien van:

- de toegang tot bepaalde terreinen;
- tijdelijke of plaatselijke verboden op het onttrekken van exemplaren aan de natuur en het exploiteren van bepaalde populaties;
- het toepassen en opstellen van regels voor de visserij en de jacht, met betrekking tot de onttrekking van exemplaren aan de natuur, zodat een gunstige staat van instandhouding gerealiseerd kan worden;
- het instellen van vergunningen (met betrekking tot de onttrekking van individuen) of quota;
- het opstellen van voorschriften over het kopen, het verkopen, het te koop aanbieden, het in bezit hebben en het vervoeren van exemplaren met het doel deze te verkopen;
- het in gevangenschap fokken van diersoorten en de kweek van plantensoorten onder strikt gecontroleerde omstandigheden, om de onttrekking van deze soorten aan de natuur te verminderen;
- het beoordelen van de effecten van de genomen maatregelen.

Aan het vangen en doden van diersoorten worden nadere regels gesteld met betrekking tot de middelen die daarvoor in ieder geval verboden zijn (deze staan in bijlage V en VI).

Tenslotte worden er in de Europese Habitatrichtlijn voorschriften genoemd op basis waarvan er van de verbodsbepalingen afgeweken mag worden. Bij het afwijken van de bepalingen mag er in ieder geval geen sprake zijn van een afbreuk aan het streven de populaties in een gunstige staat van instandhouding te houden. Van de hiervoor genoemde verboden mag om de volgende redenen afgeweken worden:

- in het belang van de bescherming van de wilde flora en fauna en de instandhouding van de natuurlijke habitats;
- om ernstige schade aan met name gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren en andere vormen van eigendom te voorkomen;
- in het belang van de volksgezondheid en de openbare veiligheid of om andere dwingende redenen van groot openbaar belang, inclusief redenen van sociale of economische aard en met voor het milieu wezenlijk gunstige effecten;
- ten behoeve van onderzoek en onderwijs, repopulatie en herintroductie van soorten inclusief de daartoe benodigde kweek en kunstmatige vermeerdering van planten.

Belangrijk hierbij is dat in de Europese Habitatrichtlijn gesteld wordt dat, voorafgaand aan een beslissing af te mogen wijken van de verbodsbepalingen, duidelijk moet zijn dat er geen andere bevredigende oplossingen bestaan (door middel van een alternatievenonderzoek) en dat de afwijking het voortbestaan van een populatie niet in gevaar brengt (soortgerichte compensatieregeling). De lidstaat doet hierover schriftelijk verslag aan de Commissie.

Ook ten aanzien van door de Europese Habitatrichtlijn beschermde soorten geldt dat bij een vergunningaanvraag of een wijziging van een bestemmingsplan op basis van de Wet op de Ruimtelijke Ordening, rekening gehouden moet worden met de beschermde dier- en plantensoorten die in of in de nabijheid van het gebied, waar de geplande activiteit plaats gaat vinden, voorkomen.

In de Habitatrichtlijn kunnen bepaalde dier- en plantensoorten zowel onder het gebiedsbeschermingsregime (artikel 6) als onder het soortbeschermingsregime (artikel 12 tot en met 14) vallen. Het gaat dan om soorten die zowel in bijlage IV als in bijlage II vermeld staan.

Het gebieds- en soortbeschermingsregime van de Habitatrichtlijn geldt, zo bepaalt artikel 7 van deze richtlijn, ook voor de beschermingszones uit de Europese Vogelrichtlijn.

Conventie van Bern

Deze conventie heeft tot doel het behoud en de bescherming van soorten en hun natuurlijke habitats. Met name zijn genoemd die soorten die kwetsbaar zijn of bedreigd worden. Hierbij moet dan vooral gedacht worden aan endemische soorten en de habitats die bedreigd worden of grotendeels verloren zijn gegaan.

In de conventie is bepaald dat de nationale overheden de vereiste maatregelen nemen om populaties te behouden en beschermen en in ieder geval om deze op een niveau te houden dat in het bijzonder correspondeert met de ecologische, wetenschappelijke en culturele eisen. Hierbij moet rekening gehouden worden met plaatselijke omstandigheden.

Verder moeten er maatregelen genomen worden om de biotopen van soorten en in het bijzonder van die, welke in bijlage I en II staan, te beschermen, in stand te houden en te behouden. Het verkleinen van dergelijke gebieden ten behoeve van ruimtelijke ordeningsprojecten en dergelijke moet voorkomen worden.

Tevens moeten gebieden, die van belang zijn voor de migratie van, in het bijzonder bijlage II- en III-soorten, beschermd worden.

De nationale overheden worden in deze conventie eveneens verplicht maatregelen te nemen ten behoeve van de bescherming en het behoud van soorten. Dit moet bijvoorbeeld in de vorm van wetgeving.

Zaken die via de Conventie van Bern zijn verboden zijn o.a.:

- het plukken, verzamelen, afsnijden van plantensoorten die in bijlage I opgenomen zijn;
- het opzettelijk vangen, gevangen houden en doden van soorten die in bijlage II vermeld staan;
- het opzettelijk beschadigen en verstoren van nesten en nestplaatsen van soorten die in bijlage II vermeld staan;
- het opzettelijk verontrusten en met name in de broedtijd en de overwinteringsperiode en winterslaap, van soorten die in bijlage II opgenomen zijn;
- het opzettelijk uithalen van nesten en het vernielen en onder zich houden van eieren zelfs als deze leeg zijn, van soorten die in bijlage II vermeld staan;
- het houden en verhandelen, dood of levend, inclusief opgezette exemplaren en onderdelen, van soorten die in bijlage II opgenomen zijn.

Voor soorten die in bijlage III vermeld staan, moeten de nodige maatregelen genomen worden om deze soorten en hun populaties te behouden en te beschermen. Dit betekent dat de exploitatie (en de jacht) gereguleerd moeten worden.

Als er afgeweken moet worden van de bepalingen ten aanzien van het vangen of doden van soorten van bijlage III en het uitzonderen van soorten van bijlage II, moeten alle middelen en in het bijzonder die in bijlage IV vermeld staan, waardoor het gebruik leidt tot mogelijk lijden van deze soorten, verboden worden.

De enige redenen waarom er afgeweken mag worden van de bepalingen die in de conventie vermeld staan zijn:

- ten behoeve van de bescherming van flora en fauna;
- om serieuze schade aan gewassen, vee, bossen, viskwekerijen, water en andere vormen van bezit tegen te gaan;
- ten behoeve van de volksgezondheid en om schade aan het vliegverkeer tegen te gaan;

- ten behoeve van wetenschappelijk onderzoek en educatie, hervestiging, herintroductie en kweek/fok;
- het onder strikt gecontroleerde omstandigheden, op selectieve wijze en gelimiteerd vangen, onder zich hebben of exploiteren van bepaalde wilde planten en dieren in kleine aantallen.

Verder moeten de nationale overheden van de verschillende landen samenwerken om een geschikt netwerk te creëren ten behoeve van de migratie van soorten van bijlage II en III. Tenslotte moeten ze afdoende initiatieven nemen om de maatregelen ten aanzien van de exploitatie zodanig toe te passen dat er rekening gehouden is met de eisen die de migrerende soorten van bijlage III stellen.

Conventie van Bonn

De Conventie van Bonn heeft tot doel migrerende wilde faunasoorten te beschermen zodat voorkomen wordt dat deze soorten de status bedreigd krijgen. De partijen die het verdrag getekend hebben moeten in het bijzonder wetenschappelijk onderzoek stimuleren, promoten en hieraan meewerken. Verder moeten de tekenende partijen directe beschermingsmaatregelen nemen voor soorten die in Appendix I vermeld staan. Tenslotte moeten de partijen verdragen afsluiten ten behoeve van de bescherming en het beheer van soorten van Appendix II.

Appendix I bevat faunasoorten die bedreigd zijn. In de conventie is bepaald dat nationale overheden de grootste moeite moeten doen om de soorten van Appendix I en hun habitats te beschermen en deze diersoorten voor uitsterven te behoeden. Verder moeten activiteiten die schadelijk zijn voor een soort van Appendix I of zijn habitat, of de mogelijkheden voor deze soorten om te migreren beperken of tegengaan, voorkomen worden.

Bovendien moet de introductie of de effecten van een eerdere introductie van uitheemse soorten die mogelijk schade kunnen berokkenen aan een inheemse soort van Appendix I of zijn habitat voorkomen en beperkt worden. Tenslotte moeten overheden het vangen en doden van faunasoorten van Appendix I verbieden. Een uitzondering hierop kan alleen verstrekt worden ten behoeve van:

- wetenschappelijke doeleinden;
- het vergroten van de overlevingskansen van soorten;
- buitengewone omstandigheden, vooropgesteld dat dergelijke zaken onder strikt gecontroleerde wijze plaatsvinden en niet ten koste gaan van de betreffende soort(en).

De conferentie van deelnemende landen kan aan de lidstaten aanbevelen verdere maatregelen (dan die genoemd zijn) te nemen ten behoeve van het behoud en de bescherming van faunasoorten.

In Appendix II staan de migrerende soorten die een ongunstige staat van instandhouding hebben, soorten die internationale verdragen nodig hebben om hen te beschermen en te behouden en faunasoorten die een significant positief effect ondervinden van internationale samenwerking.

De bescherming en het behoud van deze soorten moeten volgens de conventie gerealiseerd worden door het afsluiten van verdragen en afspraken tussen landen onderling. In de conventie worden de eisen aan dergelijke verdragen genoemd.